

Få har så energisk og konsekvent gennem en hel menneskealder fulgt denne stadig mere aktuelle geografiske målsætning som den østtyske geograf Ernst Neef.

I anledning af hans 75 års fødselsdag er der udgivet en på flere måder ekseptionel artikelsamling: Dels indeholder bogen en række af Neefs mest centrale kortere teoretiske arbejder, dækkende perioden 1948-81 og hvoraf flere ikke tidligere har været offentliggjort. Dels har Neef forsynet alle artiklerne med nogle forbemærkninger, der indplacerer disse i et samlet udviklingsforløb.

Spændende og stadig aktuelle er de tidlige artikler om »Standortproblemer« og om et geografisk forskningsgrundlag for byplanlægning, praktisk inspireret af Neefs indsats i forbindelse med genopbygningen og videreudviklingen af det sønderbombede Dresden efter 2. verdenskrig. Allerede i 1948 fremlagdes her en kritik af den meget snævert økonomisk tænkende byplanlægning, der fokuserer på lokaliseringsfænomenerne, men ikke evner at fremlægge standortfænomenerne, de mere langsigtede følgevirkninger i form af konkret landskabsdannelse. Arbejdet er i de seneste år fulgt op af et forsøg på at udarbejde en model for analyse og prognose af miljømæssige bivirkninger forårsaget af samfundsmæssig aktivitet.

Hermed er også antydet den stadige sammenhæng mellem Neefs kulturgeografiske arbejde og hans afgørende og skoledannende indsats indenfor landskabsforskningen, hvor hans bog »Die theoretischen Grundlagentheorie der Landschaftslehre« fra 1967 er blevet en klassiker, der har inspireret landskabsforskere i store dele af verden (En ny udvidet udgave er under udgivelse – også på engelsk). De udvalgte artikler indenfor dette emne omhandler bl.a. udviklingen af den topologiske og chorologiske arbejdsmåde, elementaranalyse og kompleksanalyse, potentialebegrebet, geosystemer og deres økonomiske vurdering, samt interferensanalyser. De viser således udviklingen i Neef-skolens teori og begrebsapparat og den stadige kredsen om det fundamentale *transformationsproblem*: Hvordan transformeres naturstørrelser over i økonomiske størrelser? Men det viser også Neefs imponerende evne til at have inspireret til udviklingen af en eksakt, kvantificeret induktiv landskabsmetodisk skole (f.eks. H. Richter, G. Haase, K. Mannsfeld o.m.a.) samtidigt med at han energisk har fastholdt det samfundsmæssige sigte som målestok for metodikkens relevans. Neef

fremhæver her ofte den socialistiske samfundsorganiserings store fortrin ved indfrielsen af sådanne krav. Alligevel har det været svært, bl.a. fordi forskningsmiljøerne stadig tenderer imod at fremme den traditionelle videnskabelige disciplinopdeling til trods for det stadig mere presserende behov for integrerende virksomhed. I en artikel i »Geographische Zeitschrift« fra 1982 (som ikke er med i bogen) er Neef endda gået så vidt, at han direkte skriver at »der må tages afstand fra den disciplinære videnskabsorganisering! Der ligger megen tysk grundighed bag denne erkendelse. Kanske vi skulle lade os inspirere!

Jesper Brandt

R. J. Johnston: Philosophy and human geography: an introduction to contemporary approaches.

Arnold, London 1983. VIII, 152 s. 22 cm. £5.50.

Denne videnskabsteoretiske gennemgang af kulturgeografiens 4 filosofiske angrebsvinkler fremstilles klart og overskueligt som en udviklingsrække, der tidsmæssigt spænder over perioden fra før 1950 til i dag. Efter en kort indførelse i den empiriske tilgang til faget får man en mere detaljeret redegørelse for den positivistiske, den humanistiske og den strukturalistiske angrebsvinkel. Hvor den positivistiske geografi opererer med fremsættelse af en empirisk generalisation som en metode til at finde rationelle løsninger til alle fagets problemer, vil den humanistiske påstå, at viden er subjektiv og eksisterer kun i kraft af menneskets erfaring, idet den forsøger at konstruere tankerne bag menneskets handlinger og sætte sig ind i dets bevidsthed for en forklaring på et handlingsforløb som i den historiske geografi, hvor en rekonstruktion af spatiale fordelinger og mønstre er hovedsagen. Til sidst behandles strukturalismen som en vej til at gå bag om de observerede fænomener efter søgning af generelle strukturer, der ikke direkte kan observeres, som den kommer til udtryk i den marxistiske, historiske materialisme, der i vid udstrækning er en form for kritisk geografi.

Behandlingen af disse filosofier er velunderbygget med citater af kendte forskere indenfor den humane geografi, og den afklarer på en måde, hvor man selv står i forhold til sin samtid, når det drejer sig om at definere sin egen faglige udvikling.

Viggo Hansen

R. J. Johnston: Geography and geographers: Anglo-American human geography since 1945. 2. ed.

Arnold, London 1983. VI, 264 s. ill. 22 cm. £6.50.

Denne 2. udgaves fremkomst efter blot 4 år siden 1. udgave vidner om en stor succes, hvad der er forståeligt, eftersom man her præsenteres for en fortrinlig gennemgang og tolkning af de mange faglige og politiske aspekter og diskussioner, som humangeografien har været igennem siden 1945, og som stadig sætter sindene i bevægelse i fagkredse, også i Danmark. Nok er det en behandling alene af den angelsaksiske verdens opfattelse af geografiens faglige indhold og dens politiske grundopfattelse, men problematikken er velkendt også på det europæiske kontinent. Forfatteren er derfor heller ikke gået uden om ikke-angelsaksiske indlæg i debatten, som når Steen Folke citeres for artikler i Antipode. I tilgift til denne debat får man i kapitel I en gennemgang af strukturen i den akademiske karriere og de hertil forbundne ansættelses- og forfremmelsesprocedurer, og det er interessant læsning for en, der fra sin egen karriere er kendt med disse forhold indenfor de nordiske lande. I det afsluttende kapitel 7 følges diskussionen fra de mellemliggende kapitler op, og der sluttes med et spørgsmål om, hvilke veje der i fremtiden kan tænkes afstukket indenfor den pluralistiske natur, som er geografiens egen specielle karakter.

Viggo Hansen

Robert P. Larkin and Gary L. Peters: Dictionary of concepts in human geography.

(Reference sources for the social sciences and humanities No. 2).

Greenwood, Westport, Conn. 1983. VIII, 286 s. 25 cm. £32.50.

Fremtrædelsesformen har visse ligheder med moderne leksika, hvor man opererer med et færre antal overordnede opslags- eller indgangsord. Af disse er der her ca. 100. Modellen er, at disse indgangsord først defineres efter deres indhold eller mening (og der kan godt være mere end én mening). Derefter følger en kommentar på ca. 2 sider, hvori der redegøres for termens udvikling og indhold, ligesom tilknyttede, underordnede begreber omtales, altsammen med henvisning til forfattere og citater fra disse. For at tage et eksempel, så indgår en term som Spatial i følgende indgangsbegreber Spatial Analysis, Spatial Diffusion, Spatial Interaction og Spatial Pricing, men i den sluttelige ordliste er der

16 henvisninger til sammenhænge, hvor dette ord optræder i kulturgeografien. Som et forsøg på at bringe orden i en ofte noget usikker og divergerende brug af gængse kulturgeografiske begreber må arbejdet vel siges at være af en vis betydning som en slags »lovbog med kommentarer« for ikke-angelsaksiske geografer, men måske nok lidt overflødig for den, der er velbevandret i brugen af moderne geografisk nomenklatur. Efter anmelderens mening ligger arbejdets største betydning i den omfattende ordliste, der er redigeret med stor omhu.

Viggo Hansen

Amos Rapoport: The meaning of the built environment: a nonverbal communication approach.

Beverly Hills 1982. Sage, 223 s. 1 ill. 23 cm. Pris ikke oplyst.

Det kan måske virke noget selvmodsigende, når Rapoport's bog har en undertitel som ovennævnte, fordi man nu engang nødes til at bruge verbale midler, når man vil kommunikere med andre for at forklare, hvad man mener med sine tanker. Det som arkitekt og byplanlægger han ønsker at lære en er, at de byggede omgivelser eller bymiljøet betyder forskelligt, om man er bruger, enkeltindivid, samfundsmedlem, bygmester eller planlægger. Endvidere påpeger han, hvordan man i forskellige historiske epoker, åndsretninger og sociokulturer forsøger at udtrykke samtidens væsen i arkitekturen og dens omgivelser, hvordan man jonglerer med de fysiske og sociale elementer, betydningen af ligheder og forskelle i enkeltstrukturer eller i komplekser. Filosofien i hans tanker er klar nok, selv om han må gribe til en slags visisektion af miljøet for at udtrykke sin mening og videreføre den til læseren. En række eksempler på hans tankers anvendelse på bymiljøet kan nok have en vis interesse for geografer, der arbejder med perceptionsanalyse, men bogen henvender sig til mange andre, der anlægger et humanistisk syn på det byggede miljø.

Viggo Hansen

Anne Buttimer: The practice of geography. Longman, London 1983. XIII, 298 s. 25 cm. £15.-.

Ann Buttimer, der gennem en årrække har været i kontakt med geografien ved Lunds universitet og derved erhvervet sig et godt kendskab til geografien og kolleger i Norden, har med dette arbejde ønsket at levere

et dokumentarisk bidrag til geografis udvikling og status gennem det 20. århundrede. Formen er en række autobiografiske essays, 12 ialt, fra forskere i 8 europæiske lande samt USA. Disse tegner hver især deres personlige og faglige udvikling i samspil med deres samtid i national og international forbindelse. Ind imellem indskydes der rundbordssamtaler, interviews og udgiverens egne mellemspill, hvorigennem man føres rundt i fagets problemstillinger. For fuldstændighedens skyld kan det nævnes, at Sverige tegnes af Torsten Hägerstrand og W. William-Olsson, Norge af nyligt afdøde Aadel Brun-Tschudi, Finland af Ilmari Hustich og Storbritannien af W. R. Mead, så at de nordiske lande (+ Danmark) er velrepræsenteret. Ved gennemlæsningen får man det generelle indtryk, at barndommens og ungdommens miljø, både det materielle og det psykologiske, afspejler sig i kursen for deres akademiske løbebane og indeholder nøglen til deres personligheder, men selve igangsættelsesmekanismen, der førte dem ind i geografien, kan virke overraskende. Autobiografiske skildringer synes at være på mode, når man ser på, at der siden 1977 er udsendt ikke mindre end 7 bind indeholdende næsten 150 navne på geografer, de fleste afdøde, og der er flere på vej.

Viggo Hansen

J. P. Cole: Geography of world affairs. 6. ed.

Butterworths, London 1983. XI, 267 s. ill. 25 cm. £12.95.

Vi modtager vor viden og påvirkes i vor opfattelse, forståelse og bedømmelse/forbedømmelse af den os omgivende verden gennem den nationale presse, radio og TV, der bestemmer vores dom over andre nationer og folkeslag. Dette er indholdet i et lille kapitel, hvorefter man tager fat på kendsgerningerne, som de kan udtrykkes i tal, diagrammer, kurver og kort. Bogen er på en gang en produktionsgeografi, der også behandler ressource- og forbrugsmønstre på global basis, og en regional, økonomisk geografi. Her har man valgt en rubricering af jordens lande i udviklede henh. udviklingslande og om de er fattige henh. rige på naturlige ressourcer. Det bør måske nævnes, at der også gøres en del ud af internationale organisationer og af hjælpen til udviklingslandene, ligesom et kapitel handler om den politiske polarisering mellem supermagterne.

Viggo Hansen

R. L. Heathcote: The arid lands: their use and abuse.

Longman, London 1983. XX, 323 s. ill. 24 cm. £7.95.

Denne bog er meget bredt anlagt og når vidt omkring i forskelligartede problemstillinger med relation til aride områder.

De fire hovedafsnit fokuserer på

- a) definition og afgrænsning af aride områder.
- b) en gennemgang af vigtige komponenter i de aride udnyttelsessystemer – jord, vand, planter, dyr og energi.
- c) en oversigt og vurdering af de traditionelle udnyttelsessystemer.
- d) en opsummering af de fundamentale problemer forbundet med forvaltningen af aride områders ressourcer.

Bogen inddrager mange diagrammer og tabeller fra sin baggrundslitteratur og giver derfor til tider meget detaljerede oplysninger. Andre steder er de empiriske belæg på et så generelt niveau, at de næppe har nogen værdi som et spejl af den virkelige verdens mangfoldighed.

Bogen er ment som en bred orientering til folk, som beskæftiger sig med aride områder. Min vurdering er, at den bedre havde opfyldt dette krav, hvis detaljerne var blevet nedprioriteret og de væsentlige ressourcemæssige begrænsninger og sammenhænge trukket tydeligere op.

Anette Reenberg

Hans-Wilhelm Windhorst: Geographische Innovations- und Diffusionsforschung. – (Erträge der Forschung; Bd. 189).

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1983. XI, 209 s. ill. 20 cm. DM 49.-.

En udmærket lille indføring i geografisk innovations- og diffusionsforskning. Den fylde litteraturliste på skønsmæssigt 600 titler (overvejende på engelsk) er et ekstra plus. Bogen har fire hovedkapitler. Det første af disse giver et overblik over udviklingen af forskningsfeltet, som inddeles i fire faser: en etnografisk, en »kulturlandschafts-genetishce«, en modelorienteret og endelig en interdisciplinær nyorientering. De to næste kapitler behandler teori, og paradigma og de elementer der indgår og de basisantagelser der ligger bag. Det sidste et meget prisværdigt referat af fem case studies. Referaterne er nok lovligt kortfattede; og selvom forfatteren understreger, at eksemplerne ikke skal give sig ud for at være repræsentative, kunne de måske være valgt bedre ud fra en almen synsvinkel. To eksempler er meget forståeligt tyske – det